

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 17.

ZATERDAG 24 APRIL 1926.

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP HET HOOGALTAAR IN DE ST. ROSALIAKERK TE ROTTERDAM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL (17)	BLZ. 194
IN EN OM BATAVIA EN WELTEVREDEN (GEÏLL.), DOOR CH. DUMONT	BLZ. 196—200
NIEUWENDAM EN — NAPOLEON!, DOOR M. KRAMER WAAROM?, DOOR TOON RUYGROK	BLZ. 198
DE KUIF- OF KROONEEND (GEÏLL.), DOOR S.	BLZ. 199—201
HET OUDE STADHUIS TE ELBURG (GEÏLL.), DOOR K. L. SCHAMP	BLZ. 201
DE ST. ROSALIAKERK TE ROTTERDAM (GEÏLL.), DOOR DR. E. WIERSUM	BLZ. 193, 202—203
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 202
DE MODE IN HET TAALGEBRUIK, DOOR MR. C. BAKE KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (13)	BLZ. 203
DE HAVEN TE DELFZIJL (ILLUSTRATIE)	BLZ. 204
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

HEADON HILL.

17)

„ALS u er zoo over denkt, mijnheer, dan moest u op de gewone manier een beloning uitloven", zei Wagge met waardig verwijt. „Ik kan persoonlijk in geen enkele schikking treden. Zou u willen hooren welke vorderingen ik in deze zaak al heb gemaakt?"

De baronet scheen er niet erg naar te verlangen.

„Vooruit maar", gromde hij.

„Ik heb de zaak teruggebracht tot hetgeen wij een *crime passionnel* noemen", vervolgde de inspecteur. „De heldin is de dochter van uw opperhoutvester, John Grimes. Ik heb bewijzen dat uw neef, George Glenister, verliefd op haar was. Blijkbaar is hij onder een valsch voorwendsel uit Amerika naar huis gelokt en door een van zijn medeminnaars vermoord".

Eindelijk toonde Sir Dudley eenige belangstelling.

„Valsch voorwendsel?" vroeg hij scherp. „Van welken kant — van het meisje?"

„Dat heb ik nog niet kunnen vaststellen. Maar het is meer waarschijnlijk dat het is gedaan door een van Miss Grimes' andere bewonderaars".

De eigenaar van The Grange dacht na over de beide veronderstellingen. Beide schenen hem zeer aangenaam te zijn. Hij schelde om ververschingen.

„Zeg, Mr. Wagge", verklaarde hij, „dat is een verstandig idee van u. Ik heb George niet goed gekend, maar ik heb hooren zeggen dat hij veel van vrouwen hield. En Sally Grimes was een echte slimme duivelin. Ik zelf heb haar niet gekend. Mijn voorganger, Sir Philip, was niet erg op mij gesteld en in zijn tijd ben ik zelden hier geweest".

Het gesprek nam een andere wending, terwijl Hinkley whiskey en spuitwater inschonk.

„Het doel van mijn komst, Sir Dudley", hernam Wagge,

„is u te verzoeken mij te vertellen, of u de namen van heeren hier in de buurt hebt hooren noemen in verband met de houtvestersdochter. U moet al de plaatselijke praatjes op uw duimpje kennen".

Maar de baronet schudde zijn hoofd.

„Die pummels vertellen mij niet veel", zei hij. „Die zwijnen beschouwen mij als een indringer. Neen, ik heb nooit gehoord wie Sally's vrijers waren, alleen maar dat er heel veel van dat soort waren. Het gerucht gaat, dat zij getrouwd is met een kerel uit Londen".

Wagge's gelaat teekende zijn teleurstelling.

„Dat zegt niet veel", sprak hij. „Ik schijn mijn reis vergeefs gemaakt te hebben. Maar ik zou graag uw meening over iets anders hooren, Sir Dudley. Wat zou u denken van uw houtvester, John Grimes, als de moordenaar".

Als een bom op honderd pas van het huis was neergevallen zou de eigenaar niet heviger geschrokken kunnen zijn. Hij sprong overeind, zijn gezicht werd vuurrood en was vreemd verwrongen.

„Wat ter wereld heeft dien onzin in je hoofd gebracht?" brulde hij hem toe. „Waarom zou Grimes mijn neef willen vermoorden?"

„Ik zeg niet dat hij het deed; het is maar een veronderstelling", antwoordde de inspecteur kalmeerend. „Een schot kan soms per toeval afgaan. Misschien was er wel de oude, dramatische beweegreden van den beleedigden vader, die den verleider van zijn dochter wilde straffen, nietwaar?"

Sir Dudley barstte uit in een ruw, kakelend lachen.

„Dat is een stomme vergissing, Wagge", zei hij. „Ik begon onder den indruk van je scherpzinnigheid te komen, maar nu heb je den heelen boel weer bedorven. Laat Grimes bij je onderzoek er geheel buiten. De stomme, ouwe gek beschouwt het karkas van een Glenister als iets heiligs. Het is een soort van *fetish* voor hem. Hij is absoluut boven alle verdenking verheven".

En de spreker eindigde zooals hij was begonnen, met een bijna hysterischen lach, die Wagge als detective heel pijnlijk aandeed. Wat was er aan de hand met dien plompen opschepper? Kon het wezen dat hij een reden had om John Grimes te beveiligen voor de attentie van Scotland Yard?

„Wij zullen Grimes dan uitschakelen", zei Wagge, opstaande om heen te gaan. „Ik moet mij dus houden aan de theorie van de wraak van een medeminnaar. Goeden dag, Sir Dudley, en wel bedankt voor uw belangrijke wenken".

Sir Dudley schelde om den butler, die den bezoeker moest uitlaten, maar deze had de deur reeds geopend voor de komst van den bediende. Met zijn hand op den knop van de deur, keerde Wagge zich om alsof hem plotseling iets inviel.

„Ik vermoed dat het geen nieuws voor u is, mijnheer, maar ik wil het toch even vermelden", zei hij. „Hebt u het al gehoord van Miss Glenister en Kapitein Slater?"

De met bloed doorloopen oogen van den baronet waren nooit het meest aantrekkelijke in zijn gezicht. Nu waren zij, gericht op Wagge's gelaat, bepaald wreed in hun wilde verwachting.

„Kathleen en haar lief?" gromde hij. „Wat is er? Ik heb niets gehoord".

„Ik heb gisteren een bezoek gebracht bij Lady Marrables in de hoop dat Miss Glenister in staat zou zijn, mij de inlichtingen te geven, waarvoor ik bij u ben gekomen", antwoordde de inspecteur. „Lady Marrables was zeer opgewonden. Ze had juist een telegram van Miss Glenister ontvangen, afgezonden te Charing Cross, waarin zij verklaarde met Kapitein Slater te zijn weggelopen".

De blik van den grooten baronet veranderde in een afschuwelijken grijns.

„Neen, dat had ik niet gehoord", zei hij. „Ik dank u, dat u het mij hebt verteld, maar het verbaast mij niet. Niets dat die jonge dame zou doen, zou mij verbazen".

Sir Dudley knikte tot afscheid en Wagge zag, dat hij den ingang had versperd. Het wegblijven van den butler nadat er om hem was gescheld, werd verklaard door het feit, dat hij op weg was naar de straatdeur om een bezoeker binnen bracht. Met een verontschuldiging week de detective opzij en vroeg zich verbaasd af wie de bekoorlijke dame in den ouden butler bracht hem echter op de hoogte.

„Mrs. Coningsby, Sir Dudley".

Hinkley sloot de deur van de bibliotheek achter de nieuwe

bezoekster en keerde een opgewonden gezicht naar den vertrekkenden man. Hij geleidde den inspecteur naar de straatdeur, maar halverwege sprak hij hulpeloos:

„Ik heb gehoord wat u tot den meester zei, toen u bij de deur stond, mijnheer. Het is niet waar van Miss Kathleen. Ik heb haar gekend sedert zij een baby was en zij zou zoiets nooit doen. Daarvoor was zij veel te trotsch. De zaken zijn niet zooals zij schijnen. Er is een misdaad in het spel”.

Wagge keek in het trillende gezicht van den butler. Hij las daar eerlijkheid en aanbidding voor een familie, die hij lang en trouw had gediend. De detective was niet onvoldaan met zijn werk van dien ochtend. Hij had ontdekt dat Sir Dudley niet wist dat Miss Sally Grimes en Mrs. Simon Trickey één waren. Hij had gehoord dat Miss Sally een *penchant* had voor deftige aanbidders en het vroege bezoek van Mr. Augustus Coningsby's verleidelijke weduwe was zeer belangrijk. Maar in dezen ontroerden bediende was een mijn van oneindige mogelijkheden.

„Ik zou het mij niet zoo aantrekken”, zei Wagge vriendelijk. „Zou ik niet ergens rustig met u kunnen praten?”

Hinkley beantwoordde deze vraag door in plaats van naar de straatdeur te gaan een groene, met baai bekleede deur aan het achtereinde van de hal te openen.

„Wij kunnen hier rustig praten in mijn kamer”, zei hij.

VIJFENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

DE BOVENKAMER.

Kathleen kookte van machteloze woede. Zoodra zij had ontdekt wat er was gebeurd, had haar toorn zich geuit in aanvallen van woestheid, die haar leven in gevaar brachten. Deze geestelijke wervelingen hadden plaats gemaakt voor al de laaiende drift, die tot een kookpunt was gestegen. Toch voelde zij geen vrees of zelfbeklag.

„Dwaas”, schold zij zichzelf. „Je te laten vangen als een domme musch. Je verdient alles wat je te wachten staat!”

Het leed geen twijfel dat zij in de val zat en de val was niet mooi. De herinnering aan datgene, wat haar was overkomen gedurende dien dag, en haar toornige blik uit het venster nadat zij was bijgekomen uit haar verdooving, hadden haar duidelijk verteld waar zij was. Zij was een gevangene in een bovenkamer van het oude huis bij den molen, tegenover het huisje van den houtvester, midden in het bosch van Beechwood. Op wiens wensch zij zoo netjes was gevangen en opgesloten, was een vraag die het haar niet moeilijk viel te beantwoorden.

„Dwaas”, mompelde zij nogmaals, terwijl zij keek naar de vochtige muren en vermolmdde lambrizeeringen in de kaal gemeubelde kamer.

Zij was in de val geloopt met haar oogen wijd open — en het was voor haar geen troost dat haar verloofde haar had gewaarschuwd niet zonder geleide den tocht te ondernemen.

De dingen waren in The Bull te Beaconsfield ongeveer zoo gegaan als Norman eenige uren later uit verschillende gegevens had afgeleid. Haar anonieme correspondent was niet verschenen en terwijl zij haar eenzamen lunch gebruikte voor het raam van het hotel, werd zij buiten gewenkt door een vrouw, die zij dadelijk herkende als Mrs. Grimes, de vrouw van den houtvester te Beechwood. Maar hier begon het verschil tusschen de actuele waarheid en het resultaat van Norman's onderzoek. Mrs. Grimes had geen briefje meegebracht, doch slechts een mondelinge boodschap van den anoniemen aanbieder van inlichtingen, dat hij verhinderd was in The Bull bij haar te komen, maar dat hij zich bevond in het huisje van Grimes.

Kathleen was het hotel weer ingegaan om haar lunch te eindigen en haar rekening te betalen, en had toen onverschrokken de zeven mijlen gewandeld langs den eenzamen, maar goed bekenden landweg en kwam bij de vallende schemering bij het veld in het bosch.

Mrs. Grimes, die vooruit was gegaan, ontving haar met kruiperige beleefdheid, zei dat de „gentleman” dadelijk hier zou zijn en bood haar een kop thee aan. Kathleen nam het dankbaar aan en toen knipte de val dicht. Zij viel bewusteloos neer en werd toen naar de bovenkamer in den ouden molen gedragen.

Dat was twee uur geleden, en de helft van dien tijd had zij noodig om het effect kwijt te raken van het verdoovingsmiddel, dat haar was toegediend door de verraderlijke vrouw, die zij terwille van de vervlogen dagen geheel had vertrouwd.

Mrs. Grimes was slechts een betaalde medeplichtige van Sir Dudley Glenister. Kathleen begreep dat haar gevangenneming een wraak was van haar neef om haar eigen vijandelijk optreden. Maar nu haar eerste woede was bekoeld, begon zij zich af te vragen wat er thans zou gebeuren. Er moest toch een zekere methode zijn in Sir Dudley's wilde wraakneming. Hij kon toch niet hopen haar voor onbepaalde tijd gevangen te houden in dien ouden molen.

Toen zij haar oogen opende in de armoedige omgeving, lag zij op het bed, maar zoodra haar bedwelmdes hersens helderder werden en zij in de zolderkamer had rondgekeken, had zij een rieten stoel naar het venster gesleept en was gaan zitten om te zien hoe de zaak zich verder zou ontwikkelen. Voor zij alleen was gelaten, had men een goedkope petroleum-lamp opgestoken en een blad met eten op de tafel gezet. Zoodra zij kon staan, had zij zich snel overtuigd, dat zij opgesloten was en dat uit het raam springen een sprong in de molenbeek beteekende.

Buiten was de duisternis over het veld gevallen, maar de verlichte vensters van het huisje van Grimes hadden een afschuwelijke aantrekkingskracht voor haar. Zij vermoedde dat daarvandaan — de eenige menschenlijke woning in den omtrek — de vijand moest naderen, met wien de bewoners blijkbaar samenspannen. Hij moest het veld oversteken naar de loopsteenen, en de duisternis was niet zoo dicht, dat een bewegend voorwerp onzichtbaar was voor de spiedende blikken van haar, die naar buiten keek.

Het was dus een schok voor haar, toen — zonder dat zij iemand op het veld had gezien — voetstappen weerklonken op de krakende trap. Haar spanning duurde kort. De sleutel werd in het slot omgedraaid en Sir Dudley Glenister stapte de kamer binnen, sloot de deur achter zich en ging met zijn rug ertegen leunen. Een minuut lang kwam er geen woord over zijn lippen, ofschoon uit zijn gezwollen gelaat afschuwelijke triomf sprak. Zijn blikken verzadigden zich aan het meisje, dat bij het raam zat en hem volmaakt kalm aankeek.

„Nu ben je erin geloopt”, zei hij eindelijk.

Kathleen glimlachte spottend.

„Als beoefenaar van het melodrama ben je een treurige mislukking, Dudley”, sprak zij. „Dat binnenkomen van jou was vreeselijk overdreven en volstrekt niet origineel. Je hadt beter gedaan als je aan de operette was gegaan en zingend was binnengetreden. Een zingende schurk heeft mij altijd geamuseerd”.

„Jij zult zelf spoedig zingen, maar het zal een treurzang zijn”, was het woeste antwoord. „Tenzij je den eenigen uitweg kiest”.

„En die is?”

„Met mij te trouwen, mijn vijanden te logenstraffen en mij te helpen bij het opsporen van den moordenaar van je broeder.”

Het antwoord was zoo onverwacht, dat Kathleen eenige oogenblikken moest zoeken naar een passend antwoord. Zij begon bang te worden. Het was een groot verschil, in de macht te zijn van een misdadiger of in de macht van een krankzinnig geworden schurk. Dat haar neef gek geworden was door angst dat zijn misdaad ontdekt zou worden, was de eenige verklaring, die zij kon geven voor zijn vasthoudendheid aan een aanzoek, dat Norman naar zij had gehoopt uit hem had getrap.

Moest zij toegeven of bluffen? Geen tien seconden aarzelde zij. Kathleen Glenister was moedig en met een brutaal lachje sprak zij:

„Je aanzoek dat hierbij voor goed afgewezen is, zou slechts één voordeel hebben gehad, als ik ertoe was overgegaan het aan te nemen. Ik zou geen moeite gehad hebben om de hand te leggen op den schurk, die mijn broer heeft vermoord”.

Een afschuwelijke grijns kwam op het ongezonde gezicht van den baronet. Hij deed twee stappen naar voren, die hem dicht bij het raam brachten.

„Hoeveel malen moet ik je herhalen, dat ik George Glenister niet heb vermoord?” klaagde hij.

„Al zou je het honderd maal herhalen, dan zou ik je nog niet gelooven”, verklaarde Kathleen tartend. „En al zou ik dwaas genoeg zijn om de leugen te slikken, dan zou dat nog geen verandering in mijn besluit maken. Ik ga trouwen met Norman Slater, die je zal kastijden voor de wijze, waarop je mij behandelt, en wel veel hardhandiger dan den vorigen keer”.

(Wordt vervolgd.)

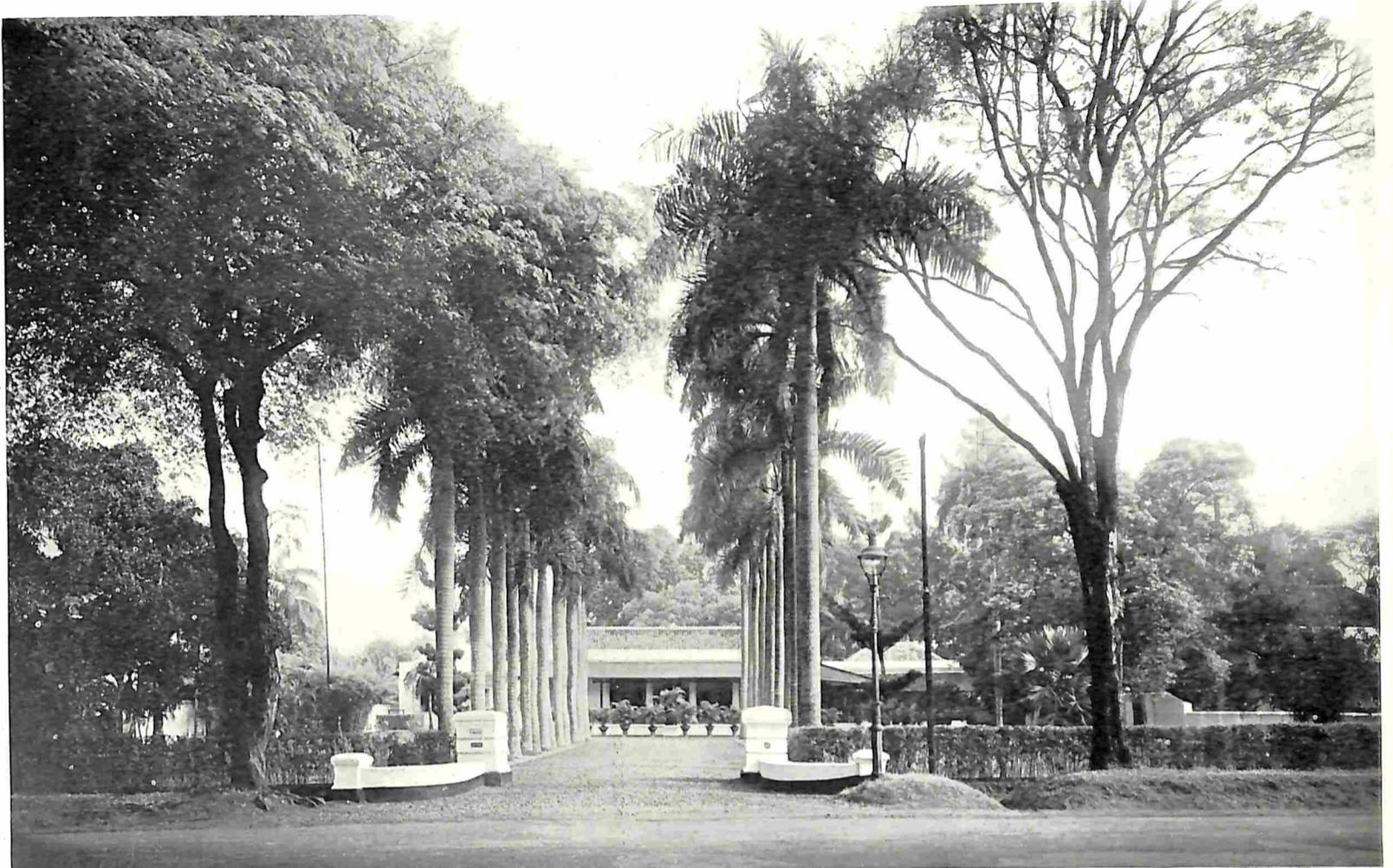

Foto G. F. J. Bley.

OUDERWETSCH BATAVIAASCH HUIS IN DE OMGEVING VAN HET KONINGSPLEIN TE WELTEVREDEN, MET OPRIJLAAN VAN KONINGSPALMEN.

IN EN OM BATAVIA EN WELTEVREDEN.

HET vlakke gedeelte van West-Java, bijna overal uit goed gecultiveerde gronden en groote uitgestrektheden sawah's bestaande, met een onnoemlijk aantal riviertjes doorsneden, is overdekt met een groote menigte Inlandsche nederzettingen (in de residentie Batavia alleen ruim 3000 desa's!). Van die nederzettingen staat in omvang en beteekenis verre de andere *Batavia*, de zetel van het Bestuur van Nederlandsch-Indië, een stad, die in 1917 ruim 162.000 inwoners telde, waarvan 15.000 Europeanen, 100 Japanners, 115.000 Inlanders, 30.000 Chineezzen en 2000 andere vreemde Oosterlingen (hoofdzakelijk Arabieren). ☒ Batavia is ontstaan op de plaats, waar vroeger de Inlandsche nederzetting Jakatra bestond. Na den moord op de Portugeezen, die Jakatra het eerst bezochten in 1527, had geen Europeaan daar weer voet aan wal gezet, totdat de Nederlandsche schepen in 1596 hier aankwamen op hun eersten tocht. Jakatra of Djakatra, waarschijnlijk een verbastering van Djajakarta, „stad der overwinning”, doch oudtijds met het onderhoorige gebied bekend gewoest onder den naam van Soender Kelapa, omdat er de klappers bij geheele scheepsvrachten werden uitgevoerd, was de zetel van een min of meer van den vorst van Bantam afhankelijken Pangéran. De Nederlanders kregen er voor 't eerst vasten voet door een in 1610 door den president der Bantamsche factorij Jacques l'Hermite gesloten overeenkomst. Door omstandigheden er toe geleid, bouwde Jan Pieterszoon Coen er een fort, dat den naam „Batavia” ontving, en spoedig door Engelschen en Jakatranen bestookt werd. Nadat Coen in 1619 de Jakatranen had aangevallen met een versterkte macht uit de Molukken, werd hun nederzetting Jakatra in de asch gelegd en de tegenstand bedwongen. Op de plaats van het oude Jakatra verrees weldra een nieuwe nederzetting, die ook den naam Batavia verkreeg. ☒ Het oude Batavia was geheel op Nederlandsche wijze gebouwd, met de huizen dicht naast elkander, en thans nog vertoont het zeer duidelijk de sporen van zijn ontstaan in den compagnieertijd. Men waant zich soms in een Hollandsche stad met haar grachtjes en ophaalbruggen. De gebouwen

zijn oud en hebben grootendeels een vervallen voorkomen. De eenige nog eenigszins frisch aandoende plek is het ruime stadhuisplein met het karakteristieke stadhuis en met een doorkijk naar de oude Kasteelpoort op het vroegere Kasteelplein. Het overige oud-Batavia is een onooglijk samenstel van grachten, pleinen, sloppen en stegen. De breedere grachten en straten vertoont de gevels van groote kantoorgebouwen; de Javasche Bank bouwde zelfs een groot, nieuw bankgebouw, waarmede een eind werd gemaakt aan de zucht om de kantoorgebouwen te verplaatsen naar de meer en beter gelegen Weltevreden. Oud-Batavia blijft dus kantoorstad, gelegen temidden van de handels- en woonwijken voor Chineezzen, Arabieren en andere Oosterlingen, en uitgebreide Inlandsche kampongs. Door den slechten watertoe- en afvoer verkeer die wijken en kampongs in een toestand van vervuiling en zijn ze haarden van ziekten. Door de verbeterde assaineeringswerken, die sedert 1913 op aandringen van den gemeenteraad zijn tot stand gekomen, zal wellicht Batavia zijn slechte reputatie kunnen verliezen. Het centrum is het plein (pasar) Glodok, aan twee zijden omgeven door Chineesche en Japansche hotels, restauraties en warongs; daar concentreert zich ook het nachtleven van donker Batavia. ☒ De door Daendels gestichte z.g. bovenstad of Weltevreden is met den weg Molenvliet, langs het kanaal van dien naam, verbonden aan de oude stad. Van Pasar Glodok komende, treffen rechts al spoedig de kapitale woningen van Chineesche millionnaires, gebouwen van Chineesche architectuur, o.a. het huis van den majoor-Chinees op Molenvliet, en enkele Chineesche tempels. Op groote plaatsen n.l., zooals Batavia, Semarang en Soerabaja, staat aan het hoofd der Chineezzen een majoor, bijgestaan door een of twee kapiteins en vier of meer luitenen. Op andere plaatsen dan de bovengenoemde, kapiteins aan 't hoofd Chineesche vestigingen zijn, heeft men gewestelijke hoofdplaatsen staan; dit geldt voor de meeste kleinere Chineesche wijken luitenen of wijkmeesters als hoofden staan. Zij hebben bij plechtige of officieele gelegenheden een ambtskleeding, overeenkomende met het kostuum van

Foto G. F. J. Bley.

WONING VAN DEN MAJOR-CHINEES OP MOLENVLIET, DEN WEG, DIE OUD-BATAVIA MET WELTEVREDEN VERBINDT.

een mandarijn. ☞ De godheden der Chineezers zijn die van het vaderland en worden evenals ginds in tempels en in ieders woning ter aanroeping en vereering opgesteld; in het midden is een altaar opgericht, met overal eromheen een overvloed van mooi houtsnijwerk en verguldsel, van geborduurde voorhangsels en verlake schermen. De voornaamste goden zijn de god van den grond, ook bekleed met de funkties van den god des rijkdoms, *Kwan ti*, de god van den oorlog en den koophandel, *Toa Peh Kong*, het beeld der godheid van het goede en het kwade, e.a. Daar de meesten thuis een eigen *Toa Peh Kong* hebben, waarbij zij kunnen offeren en bidden, bezoeken slechts weinigen de tempels; alleen de z.g. *Sin-Khehs*, dat zijn de pas uit China aangekomenen, hebben vaak nog geen huis voor hunne goden en gaan dus ter kerke. ☞ De weg Molenvliet is een uiterst drukke verkeersader, zoodat een tweede weg aan de andere, oostelijke zijde van de Molenvliet is aangelegd. Komende van de oude stad bereikt men allereerst langs het gemoderniseerde Hotel des Indes, de winkelbuurten Rijswijk en Noordwijk, waar in de latere jaren vele moderne winkel- en kantoorgebouwen zijn verzeen. Op Rijswijk staat ook de sociëteit „de Harmonie”, en het Gouvernements-hotel of paleis van den Gouverneur-Generaal, d.w.z. het gedeelte bestemd voor officieele recepties. Het voor bewoning bestemd paleis ligt aan het Koningsplein, een groote grasvlakte van ongeveer een uur gaans in omtrek, de z.g. „long van Batavia”. Dit plein is slechts aan de Noordzijde gedeeltelijk bebouwd met enkele gebouwen, doch blijft overigens gebruikt voor race-baan, militaire oefeningen, tentoonstellingen, volksfeesten e. d. Wellicht zal, in verband met een opdracht van gemeentewege aan Dr. H. P. Berlage verleend, om een uitbreidingsplan van Batavia te ontwerpen, ook aan dit stadsdeel de noodige aandacht geschonken worden. Vroeger was het geheel, thans nog slechts ten deele omringd door kapitale woningen op ruime erven met breede oprijlanen, alle gebouwd in namaak Griekschen stijl, met zuilengalerijen, niet zoo buitengewoon fraai, maar zeer doelmatig. Het ouderwetsche Batavia-sche huis heeft gewoonlijk een ruime voorgalerij, enkele voeten boven den beganen grond en door pijlers gedragen, den ingang vormende. Van daaruit voeren een of meer deuren, die den geheelen dag openstaan, in een ruime binnengalerij, aan beide kanten waarvan de slaapkamers liggen; daarachter is een achtergalerij, dikwijls ruimer nog dan de voorgalerij, waar gegeten wordt, en waar men de warmste uren van den

dag doorbrengt. Gewoonlijk loopt een veranda langs het heele huis, om zoowel de felle zonnestralen van het warme als de regenstroomen van het natte seizoen af te weren. Achter het huis ligt het erf, van drie kanten omsloten door de gebouwen van het bediendenkwartier, die de keuken, provisie- en badkamers en de stallen bevatten. Op eenigen afstand van het hoofdgebouw en door een zuilengang er mee verbonden, staat een paviljoen beschikbaar voor logés. ☞ Geeft deze inrichting der huizen voor den ongewijde het gevoel van altijd buitenshuis te zijn — vooral 's avonds wanneer temidden van een helle verlichting, men zich een doelwit voelt voor de blikken van wie maar in den donker voorbijkomt —, wanneer men over de eerste vreemdheid der situatie heen is, leert men wel het voordeel van de ruime galerijen waardeeren, en offert men het gevoel van intimiteit gaarne op aan het gevoel van koelte. Want dat is de kwestie en alles is er op ingericht om het koel te hebben; voor de koelte heeft men marmere vloeren of Japansche matten in plaats van tapijten, rotanstoelen en rustbanken in plaats van met fluweel of ander goed overtrokken meubels. In den laatsten tijd wordt de bebouwing, tengevolge van de stijgende grondprijzen, moderner, maar ook ondoelmatiger en nog minder fraai. ☞ Het Koningsplein is aan de oostzijde, waar ook het station Weltevreden van de lijn Batavia-Buitenzorg zich bevindt, door de Willemslaan (oorspronkelijk Allée de la belle Alliance) verbonden met het Waterlooplein, dat, hoewel toch nog van respectabele afmeting, minder groot is dan het Koningsplein. Noordelijk

Foto G. F. J. Bley.

DE OP DE VORIGE BLADZIJDE AFGEBEELDE WONING, VAN NABIJ GEZIEN.

van de Willemslaan strekt zich het Wilhelminapark uit, een boomrijk park met de oude Citadel Prins Frederik, thans wapenmagazijn. In dit park aan de zijde bij de Sluisbrug tegenover het oude gebouw van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij, is in 1898 een monument opgericht voor de in Atjeh gevallen helden, een monument beter van bedoeling dan van uitvoering; hetzelfde geldt van het monument op het Waterlooplein, voorstellende den Leeuw van Waterloo. Beter is het monument vlak voor de Willemslaan, gewijd aan de nagedachtenis van Generaal Michiels, den held van Bali, zoomede een standbeeld van Jan Pieterszoon Coen, dat echter in 't niet verzinkt vóór het monumentaal „Paleis” of „Groot Huis” op het Waterlooplein, dat het geheele plein aan de oostzijde beheerscht. Door Daendels gebouwd en bedoeld als paleis van den Gouverneur-Generaal, is het thans ingericht voor vergaderzaal en bureaux van den Raad van Indië en van verschillende departementen van algemeen bestuur. Een aardig gebouwd Roomsch-Katholiek kerkje ligt aan den Noordwesthoek van het plein, terwijl aan den Zuid-Oosthoek de militaire Sociëteit Concordia onder het geboomte schuil gaat. De omgeving is verder geheel militair, officierswoningen, kazernes en hospitaal. Door het Hertogspark, genoemd naar den Hertog van Saksen-Weimar, destijds Commandant van het Indische Leger, en waarin de voormalige woning van den naar Bandoeng verhuisden legercommandant, thans gebouw voor den Volksraad, komt men

weer op het Koningsplein. In bovenbedoeld Hertogspark kon men 's ochtends den Hertog zien kuieren met zijn witten borstelbaard en in zijn gegalonneerde, besterde en bekruste generaalsuniform en met vilten pantoffels, gemakkelijk aan zijn rheumatische voeten, smokende uit een vervaarlijke Duitse pijp. ☼ Nieuw-Batavia strekt zich bezuiden het Koningsplein en

Waterlooplein steeds verder uit, de Inlandsche bevolking uit haar woonsteden dringende en de vrijgekomen plaatsen overdekkende met modernen klein-villa-bouw. De mooie drukke met zware boomen beplante verkeersweg van het Waterlooplein naar Meester-Cornelis langs Kramat en Salemba, verliest zijn karakter van buitenweg met ruime buitens en krijgt het aanzien van een dorpstraat, en zoo verdwijnen ook elders de groene erven, die aan Weltevreden het aangename, rustige karakter van tuinstad gaven. Wel zijn er nog mooie schaduwrijke wegen, maar het stadschoon verdwijnt meer en meer. Een schepping van de laatste jaren is de nieuwe villawijk Nieuw Gondangdia met een monumentaal kantoorgebouw en een kleiner gebouw, tot voor korten tijd geëxploiteerd door den Nederlandsch-Indischen kunstkring. De Inlandsche bevolking, door deze bouwwoede uit hare kampongs verdreven, vindt slechts met toenemende moeite een onderdak in gebrekkige woningen. Een modelkampong, gelegen tusschen beneden- en bovenstad, moet in de behoefte voorzien, waarvoor is beschikt over een uitgestrekt terrein met oude Chineesche graven bij den Jakatraweg. ☼ De beschikbare ruimte laat ons niet toe verder over „de Koningin van het Oosten” uit te wijden. Hoe verschillend de appreciatie van hen, die onze schoone Oost betreden moge zijn, toch gelooven wij, dat Augusta de Wit zich zoo treffend uitdrukt, waar zij zegt dat 't het voortdurende samensmelten van het poëtische, het legendarische, het fantastische met de nuchterste werkelijkheid is, — dat de grootste bekoring van Java, van Batavia ook, uitmaakt; dat dit het geheim is van de onuitsprekelijke en onweerstaanbare betoovering, waarmede het de menschen van het Noorden,

die geboren en opgevoed zijn te midden van de koudere werkelijkheid der Europeesche beschaving, gevangen houdt. Een betoovering, die zóó machtig wordt, dat zij lasten, die anders ondragelijk zouden zijn, verlicht en de vreugde van den naar zijn vaderland terugkeerenden kolonist tempert met weemoed en een zonderling gevoel van ontbering.

CH. DUMONT.

NIEUWENDAM EN - NAPOLEON!

IN September 1811 werd aan de inwoners van Amsterdam bekend gemaakt, dat hun stad „de onwaardeerbare erfenisgenieten zou den Keizer en de Keizerin binnen haar muren te ontvangen”. Den 9den October 1811 naderden de doorlichtige Souvereinen van den kant van Utrecht door de Diemermeer onze stad en bij den grenspaal aan den Oetewalerweg¹⁾ werden met een alleronderdanigste rede door den Maire, Van Brienen van de Grootte Lindt, de stadssleutels den „Held van 't Heelal” aangeboden. Toen begon de glorieuze entree, waarvan alles door de stad betaald werd; tot . . . de hoera-roepers toe. Napoleon bleef hier ruim veertien dagen. In Felix Meritis werd ter zijner ere gezongen en gedanst. De hooge gast liet zich in een sierlijke sloep door de grachten van 't Noordsch Venetië varen; hij bezocht den schouwburg op 't Leidscheplein; er werd vuurwerk afgestoken; er werden roei- en zeilwedstrijden gehouden . . . Maar er was geen

vreugde in 't hart der Amsterdammers, die als alle Nederlanders de Fransche overheersching lang al moede waren. Den geweldigen veroveraar werd hulde gebracht uit . . . vrees! ☼ Dat is allemaal bekend en staat uitvoerig in de geschiedboeken van Amsterdam beschreven. Maar net bekend is, dat in een plaatsje aan den overkant van het IJ, in Nieuwendam, heel wat drukte en kosten ge-

Foto G. F. J. Bley.

INTERIEUR VAN EEN CHINEESCHEN TEMPEL IN DE NABIJHEID VAN PASAR GLODOK.

maakt zijn voor een mogelijk bezoek van den keizer en de keizerin. ☼ In één der Resolutie- en Notulenboeken²⁾ van Nieuwendam vond ik daarvan het volgende opgeteekend: Dinsdag 24 Sept. 1811. — „De Maire geeft „aan den waarom deselve Leden waren geconvoceerd: dat bij de Leden van de Municipalen raad te kennen de redehem was ontvangen van den Heer Onderprefect de aanschrijvinge van dato 5—19 en 7—20(?) Sept. J. L. alle in Substantie behelzende de aanstaande komst van Hunne Keizerlijke en Koninklijke Majesteiten den Keizer en Keizerin — is besloten daar aan Conform te voldoen, de Ingezetenen daar van bij affixie van billetten kennis te geven te geven — Eene Eereboog alhier bij de Sluis op te rigten en wijders de nodige zorg te dragen bij aldien hunne Keizerlijke en Koninklijke Majesteiten alhier of voor deze plaats mogte komen te passeeren alles uit den weg te ruimen, wat dezelve in Hunne Passage mogten komen te verhinderen — en zich als dan te Posteren bij de Limietscheiding dezer plaats, om Hunne Keizerlijke en Koninklijke Majesteiten behoorlijk te recipieeren. — De Maire een concept ter kennisgeving aan de Ingezetenen alhier ontworpen hebbende, de vergadering voorgelezen zijnde, Is eenparig goedgekeurd”. De kosten van een Eerepoort werden getaxeerd op 400 franc. ☼ Uit de notulen van 27 Sept. teeken ik het volgende aan: „Wijders is goedgevonden bij aldien Zijn Majesteit den Keizer door deze plaats kwam te passeeren als dan, zo daar toe de Gelegenheid zig opdeed, de belangen, betreffende het veer aan den vorst

¹⁾ Die grenspaal stond aan het einde van de tegenwoordige Linnaeusstraat bij de Oetewalerbrug.

²⁾ Thans aanwezig in 't Cud-Archief van Amsterdam.

voor te dragen". Wonderlijke vrijmoedigheid van de Nieuwendamsche Municipaliteit om het dorpsbelangetje betreffende het veer¹⁾ bij den geweldigen Heerscher te bepleiten. Maar 't zou zoo ver niet komen, want even verder stond: „betrekkelijk de bekomen aanschrijving over de Haven is goedgevonden daar van afstand te doen". De bij de hooge regeering aangevraagde hulp was zeker juist toegezegd. ☼ Of Napoleon werkelijk te Nieuwendam geweest is, heb 'k niet kunnen vinden. Op zijn reis naar Amsterdam niet, zoo we weten, en tijdens zijn verblijf alhier, heeft hij — voor zoover 'k weet — geen uitstapjes in de omgeving gemaakt dan alleen naar Zaandam²⁾. Maar de eerepoort is opgericht, getuige de notuleering der Municipaliteitsvergadering van 15 Oct. '11. Ter vergadering gedelibereerd zijnde over de door de Maire overgelegde onkosten ter somme van 370 franc ter Eere van Hunne Keizerlijke en Koninklijke Majesteiten alhier gemaakt. Is door de raden voornoemd, de gemelde onkosten volkomen geaprobeerde". En zoo is de zorgzame voorbereiding van een *mogelijk* bezoek typeerend voor de (vrees) hulde, die Napoleon in ons land gebracht werd.

M. KRAMER.

WAAROM?

„**D**AT weten wij menschen nooit," zei de man, die volgens den Burgerlijken Stand Johannes Borsboom zijn moest, doch dien niemand ooit anders, dan Jan met het Been noemde; hij had het ongeluk niet normaal te loopen, doch sleepte zijn rechterbeen steeds twee seconden te laat achter zijn linker aan. „Ik zeg en daar blijf ik bij," herhaalde Jan met het Been, „dat weten wij menschen nooit, waarom dit of dat gebeurt. Daar kunnen we naar raden, maar wie kan vertellen of de oplossing wel goed was? Dat zijn problemen, zie je, waar ik veel over nadacht in den tijd, toen ik in de gevangenis zat. Ik wil maar zeggen, dat jij niet naar je dood mag zoeken, want *waarom* dat jij leeft, zie je, dat weet je niet. Als jij blijft leven, Willem, dan heb jij nog een taak te vervullen, ook al kun je dat nu niet begrijpen." ☼ Willem schudde zijn hoofd en was nog lang niet overtuigd. Wat Jan met het Been vertelde was niets nieuws; datzelfde had ie al meer gehoord, maar nog niemand was er in geslaagd Droge Willem met die sprookjes blij te maken. Het was allemaal nutteloos, dat ie nu hier zijn borrels dronk, dat ie vannacht weer op zoek zou gaan naar een onderkomen en morgen weer verder zou sukkelen. Niemand zou er om treuren, als ie morgen *niet* verder zou gaan, maar hier in dit stille stadje achter bleef, met zijn koopwaar, die hij bij de politie als galanterieën bestempelde. Hij bedelde niet, Droge Willem, hij verkocht: galanterieën. ☼ „Je bent een beste kerel, Jan," zei hij, terwijl hij in één teug zijn glas leegdrank en daarna opstond, „maar jij gelooft alles veel te gauw, ze kunnen jou beetnemen. Ik zal het je ronduit zeggen: mijn leven kan niets nuttigs meer opleveren en waarom ik dan blijf leven, dat kan ik niet begrijpen." — „Ieder sterft op zijn tijd," zei Jan met het Been wijsgeerig. „Jij blijft leven, totdat het je tijd is en zoo-

1) In de Resolutieboeken bladerende zag ik meermalen het veer (op Amsterdam) en de haven als punt van ernstige deliberatie vermeld.

2) Hij heeft er het Czaar Peterhuisje bezocht, dat hem weinig interesseerde en op den Dam, bij het prachtige vergezicht van Zaan en molens, uitgeroepen: „Sans pareil".

Foto G. F. J. Bley.

IN EN OM BATAVIA EN WELTEVREDEN.
CHINEESCHE TEMPEL TO PEH KONGNABIJ PASAR GLODOK, OUD BATAVIA.

lang als je leeft ben je nog niet overbodig. Dan heb je nog wat te doen, zie je . . . ." — „Ik heb alleen nog maar dood te gaan," zei Droge Willem somber. „Goeien avond samen." „G'n avond," zeiden wat stemmen, toen Willem het lokaal verliet. — „Een vroolijke klant," zei er een. — „Daar heet ie ook Droge Willem voor," zei een ander. Men lachte. Jan met het Been schoof bij. Misschien gaf wel iemand een rondje en . . . alles op zijn tijd . . . . ☼ Droge Willem had geen haast, hij liep langzaam voort, terwijl de woorden van Jan met het Been door zijn hersens spookten en daar even dikwijls terug kwamen als hij ze verjoeg. Bakerpraatjes waren het . . . daar moest ie nu niet meer aan denken . . . Kom, hij moest verstandig zijn en een bankje in het Park opzoeken, dan ging ie slapen en vergeten . . . Dat was veel beter, dan zich wat wijs te laten maken en . . . ☼ — „Een ouwe kennis, als ik het wel heb," zei er iemand, die tot nu toe achter hem geloopt had, maar zich ineens naast Droge Willem plaatste. Ouwe kennissen hield Droge Willem er veel op na, dus deed hij niet verwonderd, maar keek dien kameraad eens aan. Op hetzelfde oogenblik scheen de aarde niet meer te draaien en de boomen waren niet groen meer, doch van een ondefinieerbare kleur, en Droge Willem scheen een andere man te zijn. Hij hijgde naar adem en het eenige wat hij te uiten wist, herhaalde hij verschillende malen, steeds met grooter verbazing. — „Jij," zei hij. „Jij! Jij?" — „Ik," zei de ander kalm, terwijl hij den hervonden kameraad gemoedelijk op de schouders klopte. ☼ Droge Willem huiverde van die aanraking. Hij trok zijn schouders in en de ander deed of hij het niet bemerkte. — „Je schijnt

Foto G. F. J. Bley.

IN EN OM BATAVIA EN WELTEVREDEN. INTERIEUR VAN DEN
CHINEESCHEN TEMPEL TO PEH KONG NABIJ PASAR GLODOK.

nog steeds niet van je verbazing bekomen," zei de vriend van Droge Willem. „Nu, het is dan ook een bijzonder toeval, dat ik hier vrij rondwandelen, terwijl ze me overal zoeken. Ze hebben mijn signalement in heel Europa, dus bepaald veilig voel ik me niet." — „Ik ben niet van plan mij in gevaar te begeven voor jou," zei Droge Willem, „dus als je me een plezier wilt doen, laat mij dan met rust en zie dat je een goed heenkomen zocht." ☼ De ander lachte droog, op een akelig-sarcastische wijze. „Jij hebt goed praten," zei hij, „maar ik zou wel eens willen weten, hoe ik zonder geld op zak dat klaar moet spelen. Zelfs als ik de noodige duiten bezit, blijft het nog gevaarlijk, maar dat wil ik riskeeren. Ik ben op zoek naar die duiten en ik geloof wat gevonden te hebben." — „Ik bezit geen cent en mijn galanterieën . . ." begon Willem. — „Op jouw beurs heb ik ook waarachtig niet gespeculeerd," lachte de vriend weer. Droge Willem vertrouwde dat lachen niet. Die man lachte te veel en te akelig om er vertrouwen in te stellen. Trouwens, Loetje Benders was nooit te vertrouwen geweest — „Weet jij nog," zei Loetje Benders langzaam, „hoe we samen gewerkt hebben. Het was jammer, dat we dien ouden man er om koud moesten maken, maar het ging niet anders. Zijn centen waren in ieder geval . . ." — „Hou op," zei Droge Willem schor. „Ik kan 's nachts niet slapen als ik er aan denk. Soms geloof ik, dat het nog maar beter was in de gevangenis terecht gekomen te zijn." — „Dat geloofde je toen niet," zei Loetje.

„Maar luister nu eens. Ik weet weer een werkje, en als we dat samen opknappen, dan . . ." — „Nooit," antwoordde Willem. — „Wacht even. Jij bent direct zoo haastig. Er is geen gevaar bij en, zie je, als me dit niet gelukt, dan kan het me niet meer schelen, waar ik terecht kom, dan ga ik praten en dan zou het wel eens kunnen gebeuren, dat ik óók sprak over een nacht, waarin een ouden man voor het laatst . . ." — „Dat karweitje, waarover je het had," zei Droge Willem, „is dat niet gevaarlijk? En wanneer moet dat gebeuren?" — „Je begint al verstandiger te praten. Ik hou niet van uitstel en ik kan me trouwens niet gauw genoeg uit de voeten maken. Maar eerst de duiten en die halen we vannacht bij een vrouw, die alleen met een kind in huis is. Haar man is op reis en er is werkelijk geld te vinden. Geld en goud en briljanten. Ik heb dagenlang gespioneerd, ik ben met alles op de hoogte. Ik zou het alleen op kunnen knappen, maar dat is gevaarlijk. Die vrouw en dat kind zullen het ons niet moeilijk maken . . ." — „Maar geen geweld . . . dan doe ik niet mee . . ." zei Droge Willem. — „Wie praat er nu van geweld. Ik zeg, die vrouw zal het ons niet lastig maken, maar ik heb toch altijd graag iemand op den uitkijk. Meer behoefte je niet te doen. En we deelen samen. Zeg je niks?" — „Ik doe mee," zei Droge Willem langzaam . . .

☼ — „En nu gaat mijn schat slapen," zei het jonge moedertje, „en nu gaat ie dromen van zijn pappie, die op reis is, maar overmorgen al weer terugkomt. Mijn jongen, jij bent nog te klein om me te verstaan en om me te begrijpen, doch je moest eens weten hoe ik naar Victor's thuiskomst verlang. Waarom? Dat weet ik zelf niet. Waarom? Omdat ik zoo ontzettend veel van 'm hou, natuurlijk, net zoo veel als van jou. Maar er is nog iets anders . . . ik weet niet wát. Ik heb Victor-noodig. Waarom? Ik wèét niet, dat weten wij menschen nooit: waarom! Later, zie je, als je groot bent, en dokter en professor en minister bent, dan zul je dat wel begrijpen dat er in ons leven zooveel waaroms zijn, waarop we geen

antwoord weten. Maar nu, schat, slaap; je hebt het nodig." ☼ Het jonge moedertje stond heel voorzichtig op. Ze maakte haar hand los uit het knuistje van haar kind. Ze verliet de kamer en ging de trap op. Ze was moe en toch zou ze niet kunnen slapen. Ze zou aan Victor denken en aan haar jongen. Maar werktuigelijk, als een plicht, begon ze zich te ontkleeden en ging naar bed. — In het huis heerschte een stilte, die benauwend kon zijn voor een vrouw, die zich alleen bevond. Maar Judith was niet bang. Nooit. Ze droomde met open oogen. Ze sliep en toch sliep ze niet . . .

☼ Loetje Benders deelde zijn laatste instructies uit. Ze waren al in het huis, Loetje en Droge Willem, en tot nu toe verliet alles uitstekend. — „Nu blijf jij hier beneden," zei Loetje, „en ik ga naar boven. Boven is de deur te doen, dan hier knap dat werkje op. Je hebt niet anders te doen, dan hier te wachten en me te waarschuwen bij onraad. Maar wat kan er gebeuren? Jij verdient je centen makkelijk vannacht. Ik ga." ☼ Droge Willem bleef alleen achter. Misschien beging hij nu een groote domheid en Loetje zou het hem zeker kwalijk genomen hebben, maar hij waagde het er op een deur te openen en een kamer binnen te treden. Hij hoorde een zachte, bijna onmerkbaar ademhaling. Hij loerde rond. Die ademhaling kwam uit een kinderledikant, dat hij vaag onderscheidde. Hij sloop er heen. Het was gevaarlijk, maar hij kon er zich geen rekenschap van geven, *waarom* hij het deed.

En ziedaar, ineens dacht hij weer aan de woorden van Jan met het Been: Dat weten wij menschen nooit, waarom dit of dat gebeurt, maar als je blijft leven dan heb je nog een taak te vervullen. Praatjes, hij wist het wel, hij zou nooit zijn „waarom" ontdekken. ☼ Daar ag het kind. Wat een heerlijk kind was 't. Mijn hemel, wat waren sommige menschen toch gelukkig; die rustig leefden, rustig leven konden, en

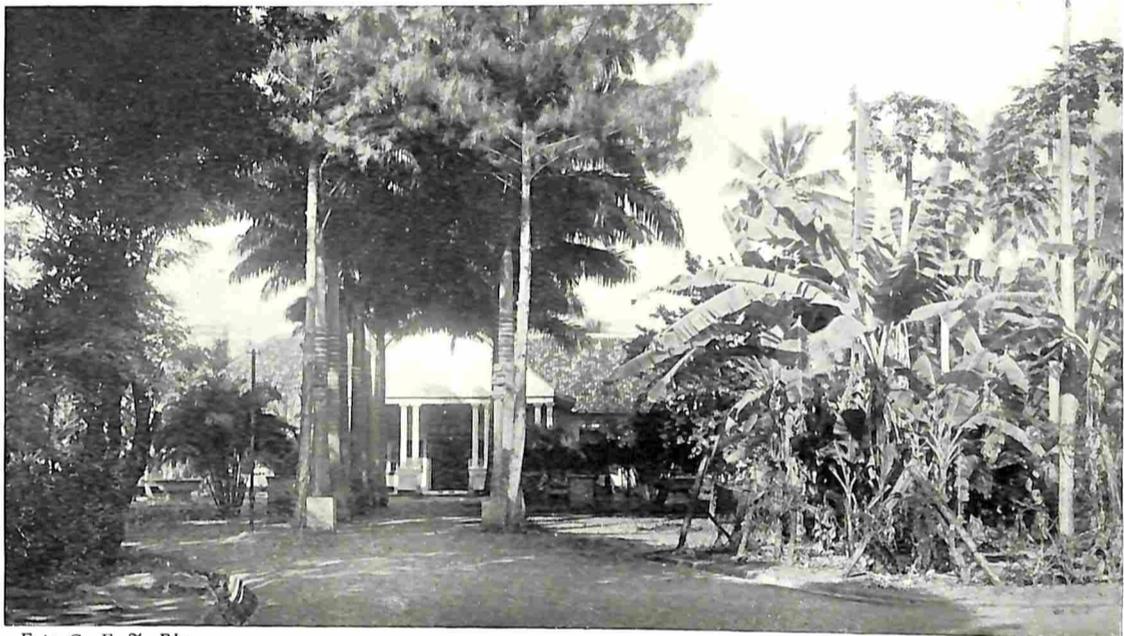
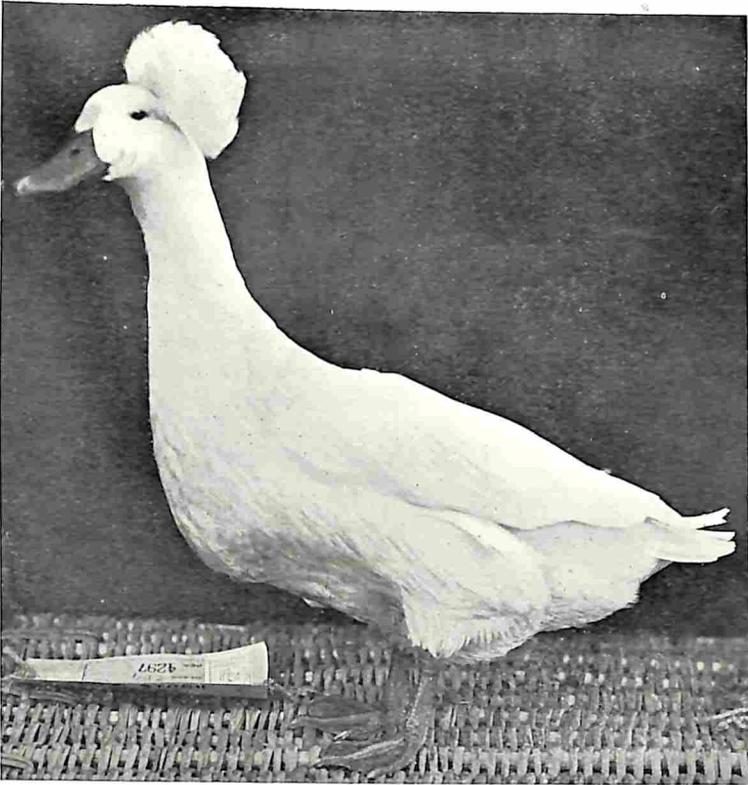

Foto G. F. J. Bley.

IN EN OM BATAVIA EN WELTEVREDEN. CHINEESCHE TEMPEL IN OUD-BATAVIA (OUD PALEIS VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL).

daarbij zoo'n kind bezaten. Het lag daar, een duim in den mond, en het scheen te lachen. Droomde dat kind nu? Waarvan dan? Van zijn moeder, die boven op haar kamer . . . En hetzelfde tijd klonk door het huis een gil, zoo doordringend, dat Droge Willem een oogenblik zijn bezinning dreigde te verliezen. Het volgende moment stormde hij de trap op. ☼ Boven aan de trap worstelde een jonge vrouw, de moeder van dat kind, met Loetje. Loetje kreeg gelegenheid zijn mes te trekken en op datzelfde oogenblik wierp zich Droge Willem, met alle kracht, die hij bezat, op zijn kameraad. — „Jij ellendeling," siste Loetje, „jij schoft!" Een schot knalde. Droge Willem wankelde met een revolver in zijn hand. Loetje stortte neer, dwars door zijn kop geschoten. Over hem heen rolde Droge Willem, doodelijk door het mes van Loetje getroffen. Toen de dokter kwam en de politie en de journalisten, had Droge Willem de moeder van dat kind beneden in het leven behouden. Maar hij had *zijn* leven daarvoor in ruil gegeven. ☼ — „En nu moeten jullie eens luisteren," zei Jan met het Been. „Jullie noemen me filosoof, maar heb ik nu gelijk gehad, ja of neen? Ik heb gezegd, dat Droge Willem niet zou „waarom" gevonden zou hebben. En zeggen jullie nu eens, dat zijn leven misschien doelloos was, maar dat het gespaard werd, omdat zijn dood het „waarom" van zijn leven ont-hullen zou? Als iemand het niet met me eens is, dan moet hij het zeggen, maar anders ben ik graag bereid met jullie een borrel te drinken. Er zal toch wel iemand zijn, die betalen wil? Ik zeg: er is een tijd voor alles. Al heb ik geen cent op

KUIF- OF KROONEEND.

zak, daarom is mijn hoofd nog niet leeg. Ik wil maar zeggen, dat Droge Willem mijn kameraad was en dat ie gestorven is als een held. . . . Wij menschen snappen nooit iets, want wie had *dat* ooit kunnen voorspellen?" Jan met het Been stond langzaam op. Waarom hij zoo van een borrel hield, dat wist ie òók niet, maar dat weten wij menschen nooit . . . . .

TOON RUYGROK.

DE KUIF- OF KROONEEND.

TOT de zeldzame verschijningen in de eendenwereld behoren de Kuiif- of Krooneenden. Er zullen wellicht niet vele lezers zijn die in onze Hollandsche slooten en vijvers deze soort hebben kunnen waarnemen. En toch dateeren ze niet van de laatste jaren, integendeel, de Kuiifeenden bestaan reeds zeer lang: reeds in de Middeleeuwen kwamen ze in ons land voor. De bekende dieren schilder Melchior d'Hondecoeter heeft de Kuiifeenden vele malen op zijn doeken afgebeeld, en niet alleen in de witte kleur, doch ook in de grauwe kleurslag. ☞ Dat ze zoo weinig verbreiding hebben gevonden, komt doordat de Kuiifeenden niet constant zijn doorgefokt, dat niet alle nakomelingen onvoorwaardelijk de kuif dragen en dat bovendien de modellen der dieren te veel uiteenloopen. Er zijn niet voldoende liefhebbers geweest, die het ras hebben trachten te veredelen, waardoor eenden zouden zijn ontstaan, uniform in uiterlijk en alle getooid met kuif. In ons land althans zijn de Kuiifeenden toevals-producten, die uit de onderlinge paringen der gewone boereeneenden te voorschijn komen. ☞ Duitschland en Engeland tellen enkele liefhebbers, die het ras uitsluitend op de kuif kweken en trachten deze eigenschap in hunne dieren vast te leggen en tevens deze kuif zoo groot mogelijk te maken. Het hierover afgebeeld exemplaar is er een resultaat van. Het werd in November te Londen, op de Crystal Palace Show, geëxposeerd en bekroond met eersten en eereprijs. Deze Kuiifeend die beschouwd wordt als een der beste, die tot heden gefokt is geworden, had dan ook de algemeene belangstelling. In Duitschland is het een liefhebber mogen gelukken naast witten ook zwarten, blauwen, en wildkleurigen te kweken, terwijl ook de dwergvorm er is voorgekomen. Ja zelfs zijn enkele dieren gekweekt geheel zwart met witte kuif. ☞ De kuif bestaat grootendeels uit dons en niet zooals dit bij de hoenders met kuiven het geval is, waar deze uit goed gevormde afhangende veeren bestaat en beschouwd kan worden als een voortzetting van de smalle lange halsveeren. Hebben de hoenders door deze lange afhangende veeren veel last bij het eten en drinken en moet steeds geducht worden opgepast dat de fijne veeren niet nat worden, de eenden hebben niet den minsten last van hun kuif, daar deze voor water ongevoelig is en dus niet in de oogen kan hangen of vuil kan worden.

S.

HET OUDE STADHUIS TE ELBURG.

OP den hoek van de kerkstraat te Elburg staat nog altijd het oude stadhuis, dat van omstreeks het jaar 1300 dagteekent, een baksteenen gebouw, welks voorgevel ronde, uitgekraagde hoektorentjes vertoont, terwijl aan de achterzijde zich een trapgevel met uitgemetselden schoorsteen verheft en het gebouw gekroond wordt door een z.g. muizentandlijst. Het heeft bovendien gedichte tweeledige vensters, waarvan in den voorgevel een paar met rondbogen zijn gedekt. Nadat Arent toe Boecop, rechter op de Veluwe in 1395 en 1396, zijn huis tot een steenen burcht had opgebouwd, zag het er knap genoeg uit om onder de gemeentebouwen te worden opgenomen. ☞ Toen tengevolge van de uitbreiding van Elburg het vorige stadhuis werd verlaten, zoo lezen wij in een proefschrift van Mr. P. N. A. S. van Meurs, „Geschiedenis en Rechtsontwikkeling van Elburg,” verkochten „Arend toe Boecop Arendszoen ende Gertruyd Arends witlic wijf ende Berterd Arends moder”, in 1400 hun huizinge aan Burgemeester, Schepenen en Raad van Elburg voor 1800 Geldersche guldens in goud, zooals blijkt uit een koopbrief, „ghegeven int jaer ons Heren dusent ende vierhondert, des Sonnedaghes, als men in den Heiliger Kerke singet Invocavit” (een lofzang). Het stuk is op perkament met een uithangzegel in bruin was van Arent toe Boecop en sporen van een dito zegel in groen was van Ude de Bose, Boecop's „maechswager ende vrent”, wien hij „um meerre vestenisse des briefs” had „ghebeden, dat hij dese brief mede over ons wille beseghelen”. De schuld werd in twee termijnen betaald, op 22 Februari, „Sente Petersdach ad Cathedram” (H. Petrus Stoel) 1400” en 6 Januari, „op den heiligen Dertiende dach 1401”. Eigenaardig, dat in die dagen een koopcontract werd afgesloten op een Zondag en de betaling plaats had ook op een kerkeijken feestdag, de laatste op Driekoningen. Slechts honderd jaar schijnt het gebouw als stadhuis te hebben gediend, waarna het verkocht schijnt te zijn aan eenige Zusters, „die als wereldlijke leefden” en Observanten van de H. Catharina genoemd werden. Deze hebben het als convent bewoond, waardoor het vervolgens bekend was onder den naam van Sinte Catharine convent, waarvan in een brief van het Hof aan den Magistraat van 1562 gesproken wordt. ☞ In de op het Rijks Archief te Arnhem berustende stukken, betreffende de secularisatie der geestelijke goederen te Elburg in 1578 en volgende

HET OUDE STADHUIS TE ELBURG, AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING HENDRICK DE KEIJSER.

DE MODE IN HET TAALGEBRUIK.

OVERAL voert de mode heerschappij. Ook op het gebied der taal. Daar is een tijd geweest, waarin niets werd *gemaakt, vervaardigd of opgericht*, maar alles werd *daargesteld*. Ietwat later misschien kon men zich zelfs geen levenloos ding denken, of het moest *in het leven worden geroepen* (Prof. M. de Vries placht te zeggen, dat dit zelfs met een *kerkhof* het geval was). ☒ Hoe gaat het tegenwoordig? Men wordt geboren als voorheen, doch sterft men niet op zijn ziekbed, dan wordt men *gedood*, al is er geen sprake van een misdrijf maar *komt* men door een ongeluk (waartoe in dezen tijd veel kans bestaat) *om het leven*. Van *indertijd* wil men niet meer weten; het moet overal plaats maken voor *destijds*, dat toch immers alleen gebezigd kan worden als er sprake is van een *bepaalden* tijd. *Schrandereheid* — zulk een goed woord! — raakt geheel in onbruik. Onze *kennis* is ons *weten* geworden; doorgaans treffen wij het aan in gezelschap van ons *kunnen*. Om mag heelemaal niet meer gebruikt worden. Men *camoufleert* alles, en overal zien wij *camouflage*. Ofschoon de *uitdrager* zich *antiquair* noemt, is het werkwoord *uitdragen* zeer geliefd: wat wordt er, vooral door onze godsdienstige voorgangers, niet al *uitgedragen* in de wereld! Op *uitbouw* zijn onze juristen bepaald verzot. Menschen van wie men vroeger nooit gedroomd had, verschijnen thans ten tooneele: ik noem slechts *tuinarchitecten* en *zangpaedagogen*. De *dansmeester* is eerst *dansonderwijzer* en ten slotte *dansleeraar* geworden. . . . ☒ Oude menschen maakt dat alles wel eens kregel. Het moge hun een troost zijn, dat elke mode haar tijd heeft. Is die tijd verstreken, dan verdwijnt zij . . . om voor eene andere plaats te maken.

Mr. C. BAKE.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP

door

CHARLES G. D. ROBERTS.

13) (Vervolg).

DE jager sprong opzij en draaide zich bliksemsnel om, met opgeheven mes, en zijn buiten gevecht gestelden arm tegen den stam van den boom. Doch op datzelfde oogenblik gebeurde er een wonder. Geruischloos schoot het lange bruine lijf van den puma naar beneden en kwam terecht op den beer midden in diens aanval. ☒ Onmiddellijk daarop was het als was er een aardbeving in vollen gang. De lucht werd als 't ware dol van het gekrijsch, gegil, geblaas en geweldig gegrom. Aan alle kanten werden de struiken vertrapt. Nu eens lag de beer boven, dan weer de puma. Zij wentelden al maar om en om, zich in allerlei bochten wringend, en enige oogenblikken lang keek de jager met stomme verbazing toe. Toen kreeg hij zijn bezinning weer. Hij zag dat de puma, om de een of andere duistere reden, hem ter hulp was gekomen. Doch ook zag hij dat de reusachtige grizzly het winnen moest. Inplaats van weg te glippen en zijn bondgenoot aan zijn lot over te laten, liep hij er naar toe, wachtte op een gunstige gelegenheid, en dreef zijn hartsvanger tot aan het heft midden in den nek van den beer, juist waar

nek en schedel samenkwamen. Toen sprong hij op zij. ☒ Het rumoer verstomde op vreemde wijze. Het reusachtige lichaam van den beer zakte langzaam ineen, terwijl de puma voortging het met de vlijmscherpe wapenen zijner achterklauwen open te rijten. Nog een oogenblik en hij scheen te beseffen dat hij een plotselinge triomf had behaald. Bloedend en vreeselijk verminkt, doch blijkbaar nog vol vechtlust, maakte hij zich los van de geen weerstand meer biedende massa en keek trots om zich heen. Zijn woeste oogen ontmoetten die van den jager en de jager doorleefde een angstig oogenblik. Doch het groote dier wendde dadelijk de oogen weder af, en scheen inderdaad het bestaan van den man geheel te negeren. Hij ging liggen en begon zijn wonden ijverig te likken. Stom van verbazing, en terwijl juist de pijn in zijn gebroken arm zich aan

zijn aandacht opdrong, sloop de jager bescheiden heen. ☒ Een paar uur later stond de puma op, zij het dan ook verzwakt, ging het lijk van zijn verslagen vijand voorbij zonder het een blik waardig te keuren en klauterde tegen de helling van het plateau op. Hij verlangde nu naar een plaats waar hij zich kon terugtrekken, een veilige, koele, donkere schuilplaats. Aldoor volgde hij dat kronkelende, smalle pad naar boven, en kwam ten laatste uit op een rotsplateau voor een duister-gapend hol. Hij wist zeer goed dat hij den eigenaar van het hol gedood had, en dus trad hij zonder aarzeling binnen. ☒ Hier hield hij zich twee dagen lang schuil, en likte zijn wonden. Naar eten verlangde hij niet; doch omdat zijn wonden hem koortsig maakten, kwam hij eenige malen naar buiten en ging een eindje het pad af naar waar hij een koele bron uit de rotsen had zien wellen. Zijn zuiver bloed in die hooge, zuivere lucht, werkte snel mee tot heling zijner wonden en de kracht keerde spoedig in zijn gescheurde spieren terug. Bij het aanbreken van den derden dag voelde hij zich plotseling hongerig en daar hij besepte dat hij wat klein wild moest gaan zoeken, hoewel hij nog niet ver genoeg was voor een ook maar eenigszins ingespannen jacht, kroop hij het hol uit, juist toen de eerste roze licht-pracht het hol begon binnen te stroomen. Doch vóór hij het pad begon af te dalen, bleef hij even staan, en staaarde met een

Foto C. Steenbergh.

DE ST. ROSALIAKERK TE ROTTERDAM.
DE PREEKSTOEL.

vage herinnering over de ijle ruimten, de onregelmatige heuveltoppen, de wazige grijs-groene wouden, en de als staal glanzende stroomen waarheen hij eindelijk was teruggekeerd.

DE AREND.

EERSTE HOOFDSTUK.

Hij kon niet nader verklaren hoe, doch het leek Jim Horner als was de groote adelaar met zijn witten kop de gesproken uiting van den berg en het meer — van den hoogen, eenzamen, granieten bergtop, en van het diepe, eenzame water aan den voet ervan. Terwijl zijn kano over de laatste woest-voortschietende stroomversnelling schoot, en weder adem leek te scheppen toen zij op het stille water van het meer tot rust kwam, liet Jim zijn pagaai op de boorden rusten en keek vol verwachting omhoog. Eerst zochten zijn scherpe, verziende, grijze oogen den blauwen hemelboog af naar de langzaam kringen

beschrijvende, groote, beweginglooze vleugels. En dan, als deze verre gestalte in het hemelblauw niet te vinden was, placht zijn blik dadelijk af te dwalen naar een dooden pijnboom die eenzaam op een kalen en afbrokkelenden uitlooper van den berg stond, dien hij kende onder den naam van „den Ouden Kaalkop”. Hij kon er bijna zeker van zijn den grooten vogel daar, onbeweeglijk en statig, naar de zon te zien zitten staren. ☼ Behagelijk voortdrijvend en rookend, uitrustend na zijn langen strijd met de stroomversnellingen, keek hij dan naar het dier, tot het kolossale van zijn omgeving en de eenzaamheid zijn geest begonnen te bevangen en te drukken. En dan klonk er ten laatste een schrille kreet, verweg en vaag doch onheilspellend, van den pijn-top, en zich de ruimte inwerpend op uitgespreide vleugels, placht de adelaar omhoog te cirkelen het azuur in, of weg te wiken over de dicht opeenstaande pijn-toppen, naar het een of ander ravijn in de rotsen die zijn nest verborgen. ☼ Op zekeren dag, toen Jim weder rivier afkwam en zooals gewoonlijk stil hield om te zoeken naar den grooten vogel, zocht hij tevergeefs de lucht en den rotswand af. Eindelijk gaf hij het op en pagaaide verder, het meer op, met een besef als had hij iets gemist. Er was iets verdwenen uit het grootsche dezer eenzaamheid. Doch even later hoorde hij vlak boven zich het wiken

en suizen van groote vleugels, en opkijkend, zag hij den arend boven zich voorbijgaan, zoo laag, dat hij den onmeedoogenden, ontbaren blik der zwart-gouden oogen kon opvangen, terwijl zij met een zekere ondoorgrondelijke uitdaging op hem neerkeken. Ook merkte hij een eigenaardigheid op die hij nog bij geen anderen arend had waargenomen. Deze had een streep van bijna zwarte veeren onmiddellijk boven het linkeroog, wat hem een somber, onheilspellend uitzicht gaf.

In den greep zijner klauwen droeg de vogel een groote, glinsterende meer-forel, die hij waarschijnlijk den vischhavik had afgepakt; en Jim kon zelfs zien hoe de vleugelveeren waren ingezet toen de wind langs de gespannen vliezen der vleugels gierde. ☼ Vliëgend met een stoere kracht die in niets geleeke op het gemakkelijke van zijn zweven, steeg de arend langzaam langs den rotswand omhoog, voorbij den rotsigen uitlooper met zijn uitkijktoren van een pijnboom, en verdween over den rand van een uitstekend deel dat Horner op den loodrechten rotswand slechts een krabbeltje toeleek. „Daar heeft ie vast en zeker z'n nest!” mompelde Horner. En daar hij zich de koude uitdaging van de gele oogen van den vogel herinnerde, kwam hij plotseling tot het besluit dat hij eens wilde gaan zien hoe een arendsnest er uitzag. Hij had den tijd aan zichzelf. Hij had geen bijzondere haast in de nederzetting terug te komen, om weer te moeten luisteren naar de praatjes in den winkel aan den kruisweg. Hij stuurde zijn kano naar den wal, tilde haar uit het water, verborg haar in de struiken en ging recht op den rotswand van den „Ouden Kale” aan. ☼ De benedenhelling was moeilijk te beklimmen, daar hij zich moest heenwerken door een warboel van neergestorte blokken en omgevallen boomstammen, die den grond in de geluidlooze somberte van het pijnwoud bedekten. Hoewel hij een geoefend woudlooper was, schoot Horner slechts langzaam op, en de windlooze hitte werd zoo drukkend, bij zijn ongeduld, dat hij er reeds over begon te denken het tot niets dienende waagstuk maar op te geven, toen hij plotseling te staan kwam

voor een loodrechten en onoverkomelijken rotswand. Deze plotselinge hinderpaal was juist wat hij noodig had om zijn wankelend besluit te stijven. Hij begreep de uitdaging die zijn vlugge verbeelding had gezien in den blik van den arend. Hij liet zich niet dwarsboomen door een rots. Als hij er niet tegenop kon klimmen, zou hij er omheen gaan; maar hij wilde het nest vinden. ☼ Met een koppige uitdrukking in de oogen begon Horner zich een weg te banen naar rechts onder, langs de rots. Terwijl hij zijn voordeel deed met iederen duimbreed dien hij kans zag te stijgen, bevond hij eindelijk tot zijn voldoening dat hij nu zóó hoog was dat hij de somberte der bosschen onder zich had. Terwijl hij over de boomkruinen heen keek, verfrischte een briesje zijn bezweet voorhoofd en met nieuwen moed klom hij verder. Even later werd de helling een beetje gemakkelijker, werd hij zekerder van zijn steunpunten en steeg hij sneller. Het staalblauwe meer en de getande, zwart-groene zee van pijntoppen begon zich onder hem uit te strekken. Eindelijk krom hij om een hoek der steilte heen en daar vóór hem, misschien een honderd voet boven zijn hoofd, stond de uitstekende rotswand met den dooden pijn er boven op, waarop hij den arend placht te zien zitten. Terwijl hij nog zonder zich te bewegen toekeek, hoorde hij eensklaps een machtig ruischen

van aanwikkende vleugels; en plotseling was daar de adelaar zelf, rechtop op zijn hooge zitplaats en naar het Horner toescheen, recht in de zon starend. ☼ Toen Horner zijn klimpartij hervatte, wendde de groote vogel den kop om en keek op hem neer met een ironischen onafgewenden blik, die noch angst noch verbazing verried. Daar hij tot de slotsom kwam dat het nest wel ergens binnen den gezichtskring van den kijker op den dooden boom zou liggen, spande Horner

Foto C. Steenbergh.

DE HAVEN TE DELFZIJL.

nu alle krachten in om den dooden pijn te bereiken. Met oneindige moeite en met eenige kneuzingen aan armen en beenen, slaagde hij erin de met scherpe, uitstekende steenen bezaaide rotsspleet over te komen, die den uitlooper van den grooten rotswand gedeeltelijk scheidde. En toen, met groote moeite en met taaië volharding, heesch hij zich tegen de afgebrokkelde helling op, waarbij hij steeds gedwongen werd naar rechts te gaan, tot hij plotseling te staan kwam voor een afgrond, waarin een zenuwachtig mensch beter deed niet te kijken. Daar hij voelde dat hij waarschijnlijk een geheel ander lot zou ondergaan dan Lot's vrouw als hij te onbescheiden omkeek, hield hij de oogen op het hooge einddoel gericht en klom naar boven met een haast die nu een beetje koortsachtig werd. Het begon hem toe te schijnen dat de ironie in den blik van den arend wel eens gerechtvaardigd kon zijn. ☼ Eerst toen Horner boven op den steilen wand, hijgend doch in de wolken van vreugde, aankwam, verroerde de zame minachting, alsof niet angst doch afkeer voor dezen ongevraagd bezoeker hem noopte te gaan, zeilde hij deruimte in, boven den afgrond, en steeg toen, groote kringen beschrijvend, op naar zijn ontoegankelijken uitkijk in den ether. ☼ Terwijl hij tegen den verweerden en door stormen geteisterden pijnstam leunde, keek Horner eenigen tijd naar dit statige heenvliegen, terwijl hij op adem kwam en de koele en trillende lucht diep inademde. Toen wendde hij zich om en nam nauwkeurig den wand van den berg op.

(Wordt vervolgd).